

PIA FEINIK

Suomen juutalaisten seurakuntien jäsenistön ajatuksia oman museon perustamisen tarpeesta, museon tehtävistä ja sisällöistä.

”Tarvitsemme kasvot Suomessa.”

Nykyaikaisilla muistiorganisaatioilla (kirjastot, arkistot ja museot) on kolme yhteiskunnallista, toisiinsa lomittuvaa perustehtävää, joista ensimmäinen on tehdä näkyväksi ajan jälkiä, joiden avulla yksilöiden ja yhteisöjen on mahdollista asettaa itsensä suhteessa menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Toinen perustehtävä liittyy inhimillisen elämän jatkumoon, jossa muistiorganisaatiot haastavat ottamaan vastuun omasta elämästä, lähimmäisistä ja ympäristöstä. Kolmas muistiorganisaatioiden perustehtävä on luoda turvallisuutta sekavaan ja uhkaavaan maailmaan.

Maailmalla siellä missä on juutalainen yhteisö, löytyy usein myös juutalaismuseo. Juutalaismuseoiden tärkeimpinä tehtävinä voi nähdä laajasti juutalaisen kansan vaiheiden kuvaamisen, juutalaisuuteen liittyvän yleisen tiedon lisäämisen ja juutalaisen kulttuurin säilyttämisen. Museot ovat siis aina olemassa sekä yhteisön omille jäsenille, että yhteisön ulkopuolisille.

Oman museon voima

Tämä artikkeli pohjautuu tekemääni museologian tutkimukseen, jossa tavoitteena oli selvittää millä tavoin Suomen juutalaisten seurakuntien jäsenet suhtautuvat oman kulttuurinsa esittämiseen heritologisin keinoin. Lähteinä on käytetty Internet-kyselynä Suomen juutalaisten seurakuntien jäsenistölle keväällä 2011 toteutettua kyselytutkimusta sekä alan kirjallisuutta.

Kyselytutkimukseen tuli yhteensä 103 vastausta, joka on noin 8% seurakunnan jäsenistöstä. Vastaajista suurin joukko, 89%, kokee Suomen juutalaisista ja juutalaisesta kulttuurista kertovan museon tarpeelliseksi. Vastaajat perustelevat oman museon tarpeellisuutta erityisesti historiallisilla seikoilla. Monista vastauksista saattoikin lukea, että seurakuntalaisten mielestä juutalaisten pitkä historia Suomessa riittäisi jo itsessään oikeutukseksi omalle museolle. Juutalainen historia koetaan seurakuntalaisten keskuudessa myös erottamattomaksi osaksi Suomen historiaa ja omasta kulttuurista halutaan ollaan ylpeitä.

”Juutalaisten historia Suomessa on kohta kaksisataa vuotta vanha. Se on hyvä syy.”

”Vaikka vähemmistömme on pieni, on se olennainen osa itsenäisen Suomen historiaa ja siksi ansaitsee oman museonsa.”

Sen lisäksi, että vastaajat halusivat museon avulla nostaa juutalaisten historian Suomessa esiin, oli yksi tärkeimmistä motiiveista juutalaisuuden suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen korostaminen moniarvoisuuden, monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden näkökulmista.

”Juutalaismuseon perustaminen Suomeen voi mielestäni auttaa suomalaisia hyväksymään sen, että Suomen kansaan kuuluu ihmisryhmiä, jotka ovat tulleet tähän maahan eri vaiheissa. Sen takia olen siitä mieltä, että tällaista museota tarvitaan.”

”Koska jokainen kulttuuri ja sen historia on tärkeä ihmiskunnalle.”

Useiden kyselyyn vastanneista mielestä oma museo olisikin väylä luotettavan ja oikean tiedon antamiseen ja levittämiseen, ja myös sitä kautta myös suvaitsevaisuuden lisääntymiseen. Museo nähtiin vastaajien keskuudessa siis vahvasti sivistyksellisessä roolissa.

”Tuntuu, että suomessa ei tiedetä kovinkaan paljon juutalaisesta historiasta ja kulttuurista. Uskon sen kiinnostavan monia ja rikastuttavan kulttuuritarjontaa suomessa.”

”Jotta laajempi yleisö saisi ymmärrystä juutalaisesta kulttuurista, historiasta ja perinteistä. Samalla se hyödyttää nuorisoa ja tulevia sukupolvia.”

Vastaajat kokivat, että museon avulla Suomen juutalaisilla olisi mahdollisuus tutustua omiin juuriinsa ja tällä tavoin eheytyä ja voimaantua itse. Osa vastaajista peräänkuulutti Suomen juutalaisuuden historiallista ja nykyhetken tutkimusta, johon oma museo heidän mukaansa antaisi lisää mahdollisuuksia. Oman museon toivottaisiin myös osallistuvan aktiivisesti akateemiseen diskurssiin.

Museo identiteetin rakentajana ja vahvistajana, sekä ihmisen muistin jatkeena

Suomen juutalaisten museo nähtiin monissa vastauksissa vahvasti välineenä oman juutalaisen identiteetin rakentamiseen ja vahvistamiseen.

”Sellainen on tarpeen suomenjuutalaisten juurien vahvistamiseksi”

”Sillä olisi tärkeä merkitys Suomen juutalaisille itselleen. Tietoa juurista. Mahdollista toimia jonkin verran myös identiteetin vahvistajan nuorille juutalaisille.”

Tarvetta omalle museolle pyrittiin perustelemaan myös mahdollisia ja olemassa olevia uhkia tunnistamalla ja kuvaamalla. Museon toivottiin ratkaisevan muun muassa oman

kulttuurin katoamisen ongelman ja toimivan siten oman yhteisön muistin välittäjänä ja tallentajana, toimivan eräänlaisena investointina tulevaisuutta ajatellen.

”Seurakunnat pienenee, kulttuuri katoaa. Lapsille, lasten lapsille arvokasta tietoa.”

”Juutalaisten historia on pitkä ja monet tärkeät asiat ja tapahtumat hautautuvat sukupolvien mukana. Upeat tarinat jäävät kertomatta.”

Ei riittävästi substanssia?

Viisi prosenttia kyselytutkimukseen vastanneista suhtautui kielteisesti museoajatukseen. He kokivat, että Suomen juutalainen yhteisö on määrältään liian pieni ja historialtaan liian lyhyt ja ”vähäinen”, että sillä voisi olla oma museo. Kukaan kielteisen vastusvaihtoehdon valinneista ei kuitenkaan kiistänyt museon tarpeellisuutta itselleen tai yhteisölle. Kielteisissä vastauksissa näyttäytyi myös voimakkaana pelko siitä, että museossa ei tulisi riittämään tarpeeksi kävijöitä. Seitsemän prosenttia vastaajista ei ollut osannut muodostaa mielipidettä asiasta.

”Kävijöitä ei tulisi riittämään pitkällä tähtäimellä. On nöyryyttävämpää ylläpitää museota, jossa ei ole kävijöitä kuin että museota ei olisi lainkaan.”

”Mielestäni juutalainen väestömme on liian pieni museon ”oikeuttamiseksi”.”

Juutalainen elämä museossa

Kyselytutkimukseen saapuneissa vastauksissa korostui ajatus siitä, että Suomen juutalaisten omassa museossa tulisi esitellä kaikkea juutalaisuuteen liittyvää. Vastaajat ehdottivatkin siis kaikkea juutalaiseen elämänkaareen ja vuodenkiertoon kuuluvaa rukousesineistä arkisiin astioihin, tekstiileihin, asioihin ja tapahtumiin.

Monet vastaajista sisällyttäisivät varsinaisen museon toimintaan vaihtuvien taidenäyttelyiden mahdollisuuden, konsertti-, elokuva, ja luentotilat sekä oman arkiston. Museo nähtiinkin laajemmassa mittakaavassa, eräänlaisena foorumina myös seurakuntalaisten omien tietojen päivittämiseen ja luontevaksi osaksi arkipäivää.

Kyselyyn vastanneiden mukaan juutalaisuus ei saisi näyttäytyä pelkästään joukkotuhon kautta, vaan elinvoimaisena ja rikkaana kulttuurina. Oman museon kautta vaikeidenkin asioiden käsittelyyn kuitenkin koettiin avautuvan mahdollisuus. Monelle vastaajalle oli tärkeää, että Lähi-idän tilanteeseen liittyvissä asioissa informaatio olisi mahdollisimman puolueetonta. Kyselyyn tulleista vastauksista kävi ilmi, että omassa museossa olisi hyvä tuoda esiin myös jaettu arvopohja ja yhteinen tausta kristinuskon ja islamin kanssa.

Muistaminen on unohtamisen vastakohta

Saapuneiden vastausten perusteella voi päätellä, että Suomen juutalaisten seurakuntien jäsenet olisivat kiinnostuneita oman museon perustamisesta. Juutalainen museo joko itsenäisenä laitoksena tai jonkin laitoksen yhteydessä avaisikin juutalaisuutta ympäröivälle yhteiskunnalle. Nykypäivänä museon perustaminen ei kuitenkaan enää tarkoita pelkästään vanhojen esineiden keräämistä, vaan museoammatillinen toiminta edellyttää tieteellistä dokumentointia, perusteellista näyttelysuunnittelua ja jatkuvaa ammatillista hoitoa. Suomen juutalaisen yhteisön ollessa kiistatta jäsenmäärältään pieni, on kohtuutonta olettaa, että yhteisöllä olisi resursseja oman museon perustamiseen saati sen ylläpitämiseen.

Vaikka julkisuudessa jatkuvasti käydään keskustelua museoiden rahoitusrakenteesta, kävijämääristä ja valtion ja kuntien museoille suuntaamien varojen niukentumisesta, ei museoiden olemassaoloa tai uusien museoiden perustamistarvetta voi mitata pelkästään näistä lähtökohdista. Jo olemassa oleva tarve museolle ei siis katoa minnekään, vaikka resursseja sen perustamiseen ja ylläpitämiseen ei olisikaan. Tarve oman kulttuurin harjoittamiseen, tallentamiseen ja vaalimiseen ovat inhimillisyyden syvimpiä ilmenemismuotoja.

Pia Feinik on vuonna 1978 syntynyt kuvataiteilija, joka valmistuu filosofian maisteriksi kesällä 2011 Jyväskylän yliopiston kulttuuripolitiikan maisteriohjelmasta pääaineinaan kulttuuripolitiikka ja taidehistoria, ja sivuaineena museologia. Tutkimus on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa www.piafeinik.fi/13

Lähteet:

Kyselytutkimus Suomen juutalaisten seurakuntien jäsenistölle keväällä 2011.

Aineisto kirjoittajan hallussa.

Kantor, Dan, London, Mindele & Muir, Simo (toim.) *LeChaim! Kuvia Suomen juutalaisten historiasta*. Helsinki 2006.

Harviainen, Tapani & Karl-Johan Illmann (toim.): *Juutalainen kulttuuri*. Helsinki 1998.

Heinonen Jouko, Lahti Markku: *Museologian perusteet*, Museoliiton julkaisuja 34, 1988

Kinanen Pauliina (toim.) *Museologia tänään*, Suomen museoliiton julkaisuja 57, 2009

Pettersson Susanna, Kinanen Pauliina, *Suomen museohistoria*, Suomalaisen kirjallisuuden seura 2010

Svansson Elisabet *Museo kaikille. Pohjoismainen esteettömyys ja saavutettavuusopas*. Valtion taidemuseo 2003

Torvinen, Taimi, *Kadimah. Suomen juutalaisten historia*. Otava, 1989.